

Anmälan mot Polismyndigheten i Stockholms län och Åklagarmyndigheten i Stockholm med anledning av långsam handläggning av ett ungdomsärende

---

Anmälan

Till en anmälan från AA som kom in till JO den 20 april 2001 hade fogats en skrivelse där denne och ytterligare tre personer bl.a. riktade kritik mot Polismyndigheten i Stockholms län, Söderorts polismästardistrikt, och en åklagare vid Åklagarmyndigheten i Stockholm med anledning av handläggningen av ett ungdomsärende. Av skrivelsen och de till denna fogade handlingarna framgick att de personer som undertecknat skrivelsen är polismän anställda vid Polismyndigheten i Stockholms län. I övrigt upplystes i huvudsak följande. Fredagen den 9 april 1999 kallades de fyra polismännen, som ingick i två dubbelpatruller, till en restaurang i Årsta med anledning av ett bråk. När polismännen kom till platsen visade det sig att flera människor hade blivit misshandlade av ett ungdomsgäng. Ungdomsgänget påträffades i närheten, och när polismännen skulle gripa gärningsmännen gick ungdomarna till angrepp mot dem. Polismännen hamnade i underläge och blev misshandlade. Efter det att förstärkning anlät kunde några av gärningsmännen gripas. Under nio månader fram till och med den 26 januari 2000 hölls sedan 22 förhör i ärendet genom Söderortspolisens ungdomsgrupp. Därefter hände ingenting i utredningen under sju månader. Förundersökningsprotokollet blev klart den 29 augusti 2000. Efter slutdelgivning i september 2000 hade ärendet sedan legat sex månader hos åklagaren för ställningstagande.

Utredning

Handlingar infordrades från polis- och åklagarmyndigheterna i ärendet K77797-99. Av dessa framgick bl.a. följande. Anmälan om våldsamt upplopp och våld mot polisman m.m. upprättades den 10 april 1999. Samma dag förhöordes flera ungdomar under 18 år och delgavs misstanke om brott. Den 12 april 1999 lottades ärendet på åklagare. Den 19 oktober 2000 kom förundersökningsprotokollet in till åklagaren och åtal väcktes den 29 mars 2001.

Ärendet remitterades till Polismyndigheten i Stockholms län för upplysningar och yttrande om handläggningen av ärendet. Polismyndigheten kom in med ett yttrande till vilket hade fogats ett yttrande från polismästaren i Söderorts polismästardistrikt.

Polismästaren anförde bl.a. följande.

Rubricerade ärende rör en händelse, rubricerad som våldsamt upplopp, våld mot tjänsteman med mera, vilken inträffade natten till lördagen den 10 april 1999 på Hjälmarsvägen och Årsta torg i Årsta i södra Stockholm.

Anmälan upprättades samma natt av polisinspektören AA vid Globens närpolisområde, Söderorts polismästardistrikt. Den godkändes samma morgon kl. 06.00 av polisinspektören BB. Poliskommissarien CC inledde förundersökning i ärendet redan tidigare på natten.

Handläggare vid kriminaljournroteln vidtog under natten och dagen inledande utredningsåtgärder samt ombesörjde även att ärendet ajourfördes till utredningsroteln ungdomsgrupp för den fortsatta handläggningen.

Ärendet lottades på åklagare, kammaråklagaren DD, måndagen den 12 april.

Initialt kom gruppchefen vid ungdomsgruppen, kriminalinspektören EE, att noteras som handläggare.

Då hon återkom i tjänst den 14 april utsåg hon kriminalinspektören FF till handläggare med kriminalinspektören GG som biträde. Normalt ajourför den utsedda handläggaren själv de administrativa uppgifterna i RAR-systemet. Så skedde dock inte i detta fall, varför inte FF kom att formellt noteras som handläggare förrän EE kontrollerade ärendet den 31 oktober.

Vad gäller de initiala utredningsåtgärderna skrev de närmast inblandade polis-männen, förutom grundanmälan, varsin promemoria om händelserna i samband med avrapporteringen natten till den 10 april 1999.

Annan tillkallad polispersonal höll också förhör med vittnen på platsen redan på natten. Vidare hördes fyra av de misstänkta av personal från kriminaljournroteln på natten och förmiddagen den 10 april.

De mer ingående målsägandeförhören med polisinspektören AA och polis-assistenterna HH, JJ samt KK ägde rum mellan den 18 maj och den 16 juni.

Personal från ungdomsgruppen, i första hand FF och GG, höll förhör med tolv vittnen mellan den 10 april och den 15 oktober. Här kan nämnas att några av vittnena inte var påtagligt samarbetsvilliga, till exempel kallades en person åtta gånger innan han infann sig till förhör.

En av de misstänkta hördes redan den 19 juni och en den 31 augusti. Två hördes i oktober och två i januari 2000.

Ersättningsyrkanden från polis-männen inkom den 8 februari 2000. Efter detta vidtogs inte några direkta utredningsåtgärder i ärendet.

I direkt anslutning till det här aktuella ärendet utreddes även ett par fall av miss-handel och skadegörelse vilka redovisades i särskilda förundersökningsprotokoll.

Kommentarer beträffande handläggningen

Under vintern och våren 2000 var arbetsbelastningen vid ungdomsgruppen mycket hög med bland annat flera omfattande rånutredningar med ett stort antal frihets-berövade i vilka FF kom att bli engagerad. GG, som var tillfälligt tillkommenderad till ungdomsgruppen, återgick vid årsskiftet till sin ordinarie placering.

Gruppchefen EE tillfrågade FF flera gånger om hon behövde hjälp med att sätta samman förundersökningsprotokollet men fick avböjande svar, varför hon inte vidare engagerade sig i ärendet förrän det under sensommaren framkom att det ännu inte var färdigställt och att underrättelse jämlikt RB 23:18 inte heller skett.

FF satte slutligen samman protokollet den 29 augusti varefter EE ombesörjde att de misstänkta och deras försvarare fick del av det mellan den 15 september och den 4 oktober. Under denna tid var FF kommenderad till annan verksamhet inom myndigheten.

Förundersökningen överlämnades direkt härefter till kammaråklagaren DD. Stämmningsansökan är daterad den 29 mars 2001 och Stockholms Tingsrätt avkunnade dom i målet den 11 maj.

Man kan alltså konstatera att under tiden mellan den 8 februari och den 29 augusti 2000 vidtogs inga dokumenterade åtgärder i ärendet vid ungdomsgruppen trots muntliga påminnelser från gruppchefen. På grund av den höga arbetsbelastningen koncentrerade EE också i huvudsak på de polisledda förundersökningarna.

Den långa tidsutdräkten innan ärendet protokollerades är självfallet inte acceptabel och kan till en del förklaras, och kanske ursäktas, med arbetsbelastningen. Man måste tyvärr här konstatera att ärendet inte handlagts på ett tillfredsställande sätt.

— — —

Polismyndigheten anförde bl.a. följande.

Bakgrund

Ärendet K77797-99 rör en utredning om misstanke om våldsamt upplopp och våld mot tjänsteman. De aktuella gärningarna inträffade den 10 april 1999 och fem av de sex misstänkta personerna var vid utredningens inledande under 18 år. — — —

Rättslig reglering

I 23 kap. rättegångsbalken (RB) finns grundläggande bestämmelser om förundersökning. Förundersökningen skall inledas så snart det på grund av angivelse eller annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats (1 §). Under förundersökningen skall utredas, vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om tillräckliga skäl föreligger för åtal mot honom, vidare skall målet så beredas, att bevisningen kan vid huvudförhandlingen förebringas i ett sammanhang (2 §). Förundersökningen skall bedrivas så skyndsamt omständigheterna medger. Finns inte längre anledning till dess fullföljande, skall den nedläggas (4 §).

Av kommentaren till rättegångsbalken (Gullnäs m.fl. 23:27) framgår att motivet till att förundersökningen skall bedrivas skyndsamt är utredningens effektivitet och att straffet följer snarast efter brottet.

I lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) finns särskilda bestämmelser om handläggning hos polis, åklagare och domstol av mål och ärenden om brott där den misstänkte inte fyllt 21 år (1 §). Av lagen framgår bl.a. att en förundersökning mot den som inte fyllt 18 år och som gäller brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än 6 månader, skall bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen skall avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske, senast inom sex veckor från delgivning enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken (RB). Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda händelser (4 §).

I 2 § förundersökningskungörelsen (1947:948) finns vidare föreskrifter om bl.a. samråd mellan åklagare och polis i förundersökningar mot den som inte fyllt 18 år.

Bedömning

— — — Myndigheten vill tillägga att handläggningstiden i aktuellt ärende självfallet varit oacceptabelt lång och att myndigheten långt ifrån levt upp till LUL:s krav på särskilt skyndsamt handläggning som gällt i förevarande undersökning. Myndigheten beklagar detta. Det är givetvis också olyckligt att handläggningen fördröjts ytterligare sedan ärendet överlämnats för åtalsprövning.

Med anledning av vad som framkommit i förevarande ärende avser myndigheten att än en gång på lämpligt sätt informera berörd personal inom myndigheten om innebörden av nu aktuell bestämmelse i LUL.

Ärendet remitterades därefter till Åklagarmyndigheten i Stockholm för upplysningar och yttrande om anledningen till att beslut i åtalsfrågan inte förelåg förrän i mars månad 2001. Åklagarmyndigheten kom in med ett yttrande till vilket hade fogats yttranden från chefsåklagaren LL och kammaråklagaren DD.

DD

Den 12 april 1999 lottades ovanstående mål in på mig som förundersökningsledare. Några av de misstänkta hade då varit gripna i anslutningen till det våldsamma upploppet, lördagen den 10 april 1999, och sedan släppta efter 24:8-förhör. Förutom anmälan ang. våldsamt upplopp lottades det den 13 april 1999 in ytterligare två anmälningar beträffande bl. a misshandel och som var upprinnelsen till händelsen ang. våldsamt upplopp.

Utredningen kom att handläggas hos ungdomsgruppen vid Söderortspolisen då några av de misstänkta var under 18 år. Enligt Åk 5:s rutiner för ungdomsmål skickades rutinmässigt till polisen en underrättelse om 4 § LuL beträffande skyndsamhetskravet och tidsfrister i ungdomsmål. Så skedde även i detta mål. Som handläggare utsågs insp. FF och insp. GG.

Vid händelsen på Årsta Torg blev 41 stycken personer polisierade och fyra personer greps. Totalt blev nio personer diarieförda som skäligen misstänkta i målet. Åtal väcktes så småningom mot sex personer.

Det stod från början klart att det skulle bli en omfattande utredning och att många personer skulle höras under utredningen, både målsäganden, vittnen och misstänkta. Jag hade många kontakter och sammanträffanden med utredningsmännen som från början av utredningen var två stycken. Under tiden från händelsen fram till årsskiftet 1999/2000 hölls åtskilliga förhör och utredningsläget klarnade. I samband med förhören och planering för förhören vet jag att förhørsledarna hade svårt att få personer att ställa upp och komma till förhör. För många förhör ändrades också tiderna. Vid årsskiftet återgick insp. GG till sin ordinarie tjänst och i detta läge återstod att utredningen skulle sammanställas och färdigställas samt delges de misstänkta och deras advokater. Likaså inväntades skadeståndsanspråk från de fyra målsägandena, som sedan inkom och är daterat 2000-02-08.

Eftersom jag regelbundet med anledning av andra ärenden hade kontakt och sammanträffade med FF och med ungdomsgruppens gruppchef, insp. EE frågade jag kontinuerligt vad som hände och när utredningen kunde redovisas. Jag fick då till svars att det var på gång och att delgivning skulle ske. Jag vet dock att personalläget vid denna tid var mycket ansträngt vid ungdomsgruppen och att fristerna i ungdomsmål inte kunde hållas, inte heller i enklare ärenden. Detta hade från åklagarhåll påpekats vid flera tillfällen för ledningen för kriminalavdelningen vid Söderortspolisen.

Eftersom ärendet inte redovisats efter sommaren 2000 trots muntliga påminnelser samtalande jag med gruppchefen EE. Hon skulle då själv se till att de misstänkta och respektive advokat blev delgivna jämlikt 23:18 RB.

EE ombesörjde sedan delgivningen och redovisade utredningen som inkom den 12 oktober 2000 till åklagarmyndigheten. Samtidigt meddelade hon mig att en av de misstänkta skulle genom sin advokat inkomma med en skrivelse. Den 13 november 2000 hade jag telefonkontakt med advokaten och han skulle då sammanträffa med sin klient och inkomma med en skrivelse till åklagaren. Denna skrivelse, där den misstänkte ändrar sina uppgifter, inkom sedan till åklagaren den 5 december 2000.

Åtal väcktes sedan mot sex av de misstänkta den 29 mars 2001. Utredningen var omfattande och det var flera protokoll. För att gå igenom målet och väcka åtal behövde jag avsätta flera dagar och med beaktande av arbetssituationen i övrigt var det svårt att hitta denna tid. Huvudförhandling hölls sedan den 25 april 2001 och dom i målet meddelades den 14 maj 2001.

Jag vill tillägga att under denna utredningstid hörde ingen av målsägandena av sig till mig och undrade över utredningen och inte heller väcktes frågan om målsägandebiträde.

Det är inte tillfredställande att utredningen tog så lång tid och inte heller att åtal väcktes två år efter händelsen; speciellt med avseende på att målet var ett ungdomsmål. Även om det i förarbeten till LuL framgår att resursbrist och arbetsbelastning inte får medföra att tidsfristerna överskrids så är det så i praktiken. Denna omständighet samt utredningens omfattning och antalet hörda personer samt svårigheter att få till stånd förhör är orsakerna till att denna utredning drog ut på tiden.

LL

Till att börja med vill jag för egen del säga att jag anser att AA har fog för sin kritik avseende handläggningstiden. Varken antalet förhör eller omfånget på förundersökningsprotokollet indikerar att förundersökningen hade behövt ta så lång tid. Uppenbarligen beror tidsutdräkten till en del på att det har varit svårt att få till stånd vissa av förhören. Efter den 8 februari 2000 har det dock till synes inte vidtagits några utredningsåtgärder. Trots detta har det dröjt till den 12 oktober 2000 tills förundersökningsprotokollet inkom till åklagarkammaren. I det skedet var ärendet inte klart för beslut i åtalsfrågan, utan det hade kunnat ske först den 5 december, som framgår av DD:s yttrande. Att det sedan dröjde fram till den 29 mars 2001 innan åtal väcktes är givetvis inte heller tillfredsställande.

Under den aktuella tidsperioden var arbetsläget på 5:e åklagarkammaren synnerligen ansträngt. Kammaren hade alldeles för lite personal med hänsyn till arbetsmängden. Under år 2000 inkom till kammaren fler brottsanmälningar än till någon annan kammare vid åklagarmyndigheten. Kammaren saknade dessutom chef under större delen av året. När situationen avseende personalläget förbättrades i början av år 2001 fanns det stora balanser på åklagartjänsterna.

Ungdomsmål handläggs numera av fyra åklagare på kammaren. Vi har täta kontakter med varandra. Frågan om hur vi skall kunna förbättra förutsättningarna för att hålla den s.k. sexveckorsfristen diskuteras liksom andra frågor om hur vi skall kunna förkorta handläggningstiden och förbättra kvaliteten i ungdomsutredningarna.

Hos Söderortspolisen tillhör ungdomsbrotten enligt beslut som nyligen fattats en av de högst prioriterade ärendekategorierna. Tillsammans med polisen försöker vi att hitta former för att uppfylla det skyndsamhetskrav som lagstiftaren har uppställt. Vi har nyligen haft ett möte på kammaren med alla ungdomsutredare hos Söderortspolisen. Vid mötet underströks skyndsamhetskravet och att det bör framgå av såväl åklagarakten som polisens utredningsakt vad orsaken är, i de fall tidsfristen inte kunnat hållas. Vi diskuterade även förundersökningsledarens roll, behovet av klara och tydliga direktiv och täta kontakter mellan förundersökningsledare och utredningspersonal.

Sammanfattningsvis bedömer jag att det finns goda förutsättningar för att ungdomsmålen skall kunna skötas på ett bra sätt.

Åklagarmyndigheten

Polismannen AA har i skrivelser till Polismyndigheten i Stockholms län, Riksåklagaren och JO framfört synpunkter på hur åklagare och polis handlagt en förundersökning rörande våldsamt upplopp m.m. (C5-12-1456-01/K77797-99).

Med anledning av AA:s skrivelse meddelade jag i beslut den 12 juni 2001 att skrivelsen inte gav anledning att anta att polis eller åklagare gjorts sig skyldiga till brott och att förundersökning därför inte skulle inledas (100 2001/0572).

Jag har tillsynsvis inhämtat yttrande från chefen för 5:e åklagarkammaren över handläggningstiden i det aktuella ärendet.

Det aktuella ärendet rör lagföring av fem personer för bl. a. våldsamt upplopp som förövats när gärningsmännen var 15 - 17 år gamla. Gärningen inträffade den 10 april 1999 och åtal väcktes i ansökan om stämning den 29 mars 2001.

Enligt 4 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare skall en förundersökning mot den som inte har fyllt 18 år och som gäller brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader bedrivs med särskild skyndsamhet. Förundersökningen skall avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från delgivning av brottsmisstanke. Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Mot bakgrund av detta skyndsamhetskrav är handläggningstiden före åtalsbeslutet i aktuellt ärende anmärkningsvärt lång. Det är djupt otillfredsställande att mycket unga personer som gjort sig skyldiga till allvarlig brottslighet får vänta i mer än två år på samhällets straffrättsliga reaktion. Jag beklagar att så blivit fallet.

Genom yttranden från chefsåklagaren LL, kammaråklagaren DD, liksom yttranden till Riksdagens ombudsmän (JO) från Polismyndigheten i Stockholms län, framgår att en del av förklaringen till den långa handläggningstiden är det synnerligen ansträngda arbetsläge som under aktuell tid rådde vid såväl Söderortspolisen som 5:e åklagarkammaren. Det har också i yttrandena pekats på att det varit svårt att genomföra vissa utredningsåtgärder. Även om jag har förståelse för de omständigheter som lyfts fram i yttrandena är handläggningstiden i detta ärende allt annat än tillfredsställande.

Den nytillträdde chefen för 5:e åklagarkammaren, chefsåklagaren LL, har tillsammans med Söderortspolisen redan påbörjat en översyn av handläggningen av ungdomsmål. Särskild uppmärksamhet riktas där mot handläggningstiden av dessa mål. Jag finner mot bakgrund härav inte skäl att vidta några vidare åtgärder i detta ärende. Jag kommer emellertid att följa det arbete som sålunda påbörjats på kammaren.

AA yttrade sig över remissvaren.

Därefter inhämtades muntliga upplysningar från kriminalinspektörerna FF och EE, kriminalkommissarierna MM och NN samt DD. Därvid framkom sammanfattningsvis följande.

FF: Hon blev tilldelad ärendet som handläggare den 14 april 1999. Eftersom det var ett stort ärende med över 60 inblandade personer, bedömde hon det som omöjligt att det skulle kunna bli klart inom sex veckor. Till en början fick hon hjälp av ytterligare en utredningsman. Hon hade kontinuerligt kontakt avseende ärendet med EE, som var väl medveten om att arbetssituationen gjorde det omöjligt att få ärendet klart inom sex veckor. Också DD kände till ungdomsgruppens arbetsbelastning. Såvitt FF kan erinra sig framförde DD aldrig några krav på att ärendet skulle prioriteras. Hon har inte heller något minne av att DD skulle ha stött på om ärendet under handläggningens gång. Arbetsbelastningen på ungdomsgruppen var mycket tung. Det fanns ungefär 600 ärenden i balans fördelade på ca åtta handläggare. EE försökte hela tiden att få förstärkning till ungdomsgruppen. FF kunde inte arbeta på heltid med ärendet, eftersom det fanns andra prioriterade ärenden som också krävde åtgärder. Under sommaren 1999 hölls ett antal förhör i ärendet. Det var svårigheter med att få personer att inställa sig till förhör. Det hände att man fick kalla ett vittne sju - åtta gånger innan förhöret kom till stånd. Totalt hölls det 22 förhör i ärendet. DD tillställdes kontinuerligt förhørsprotokollen i ärendet. Under november och december 1999 tvingades ungdomsgruppen lägga alla andra ärenden åt sidan för att koncentrera sig på ett större rånärende med 13 häktade personer. Det fanns då inte möjlighet att arbeta med det här aktuella ärendet. EE stötte vid något tillfälle på FF om att man måste

få ärendet klart. Skälet till att inget synes ha hänt i ärendet under tiden 8 februari - den 29 augusti 2000 var att man hade många nya ärenden under våren med frihetsberövade personer. FF och EE hjälptes åt att sammanställa ärendet i slutet av augusti 2000.

EE: Hon är chef för ungdomsgruppen och förundersökningsledare för de polisleda ungdomsärendena. I de ärenden där åklagaren är förundersökningsledare är det åklagaren som styr utredningen. EE koncentrerar sig på de polisleda ärendena. Hon handlägger som regel själv ett 25-tal utredningar. Den 12 april 1999 genomgick Söderortspolisen en stor omorganisation. Tre polismän lämnade då ungdomsgruppen, eftersom de hade fått andra tjänster. Personalen hade dessförinnan uppgått till åtta personer. I april 1999 fanns det drygt 400 ärenden vid ungdomsgruppen. Ärendebalansen ökade ganska markant över sommaren, och vid årskiftet var den uppe i över 600 ärenden. Under hösten 1999 hade gruppen ett stort antal frihetsberövade. Sedan den hade förlorat de tre handläggarna var arbetsläget ohållbart. Det var svårt att hålla sexveckorsfristen i ärendena. EE tog upp frågan om arbetsläget med både MM och NN. Fyra tjänster utlystes därefter till ungdomsgruppen. Under tiden fick gruppen låna två utredningsmän från andra enheter. FF tilldelades ärendet den 14 april 1999 och fick i månadsskiftet maj (juni 1999 hjälp av en inkommenderad utredningsman. FF hade möjlighet att arbeta full tid med ärendet. Hösten 1999 fick ungdomsgruppen in ett stort rånärende med tidvis upp till 15 anhållna personer, och man blev då tvungen att lägga alla andra ärenden inklusive ärenden med sexveckorsfrister åt sidan. Hela gruppen och en del inlånad personal blev engagerad i rånärendet. EE informerade rotelchefen och chefen för distriktskriminalen om den uppkomna situationen. En bit in på år 2000 påtalade DD att man måste få FF:s ärende klart. EE framförde detta till FF som lovade att färdigställa ärendet. EE tog därefter vid flera tillfällen kontakt med FF för att höra efter om hon behövde någon hjälp med att färdigställa ärendet. Det tillsattes också en ny utredningsman som kunde hjälpa FF med ärendet, eftersom den andra utredningsmannen hade återgått till sin gamla enhet. Vid ett tillfälle under sommaren 2000 påtalade DD på nytt att man måste få utredningen färdig. EE påminde ånyo FF om ärendet. I månadsskiftet augusti - september 2000 fick EE förundersökningsprotokollet från FF och verkställde sedan själv slutdelgivningen i ärendet.

MM: Han är chef för utredningsroteln vid Söderortspolisen. Utredningsroteln består av sex grupper med var sin gruppchef. Omorganisationen den 12 april 1999 innebar att utredningsroteln minskade sin personal med hälften, varvid ungdomsgruppen förlorade tre utredningsmän. EE tog då kontakt med honom och påtalade att gruppen inte kunde klara verksamheten om man inte fick ett tillskott av personal. Två utredningsmän tillfördes därefter ungdomsgruppen i början på maj månad 1999. Under hösten 1999 tillfördes ytterligare tre utredningsmän till ungdomsgruppen. Ungdomsgruppen hade och har alltså svårigheter att hinna med sexveckorsfristen. Det nu aktuella ärendet kände han inte till förrän det blev känt att en JO-anmälan hade gjorts. Eftersom utredningsroteln har många stora ärenden blir han inte alltid informerad om alla enskilda ärenden.

NV: Distriktskriminalen var under den aktuella tidsperioden organiserad i fyra rotlar. Ungdomsgruppen ingick i utredningsroteln. Arbetsbelastningen på ungdomsgruppen var mycket stor år 1999. MM och EE framförde vid något tillfälle att man hade problem med att hinna med ungdomsärendena och den s.k. sexveckorsfristen. Det tillfördes därför ett par befattningshavare till ungdomsgruppen under våren 1999. I samband med den resultatdialog som hålls två gånger per år inhämtar man underlag från de olika enheterna för att man skall få en bild av arbetsläget. Däremot tas det inte fram några listor som specifikt avser sexveckorsärendena.

DD: Hon började som åklagare 1982 och har lång erfarenhet av ungdomsärenden. Under den här aktuella tiden tjänstgjorde hon på 5:e åklagarkammaren i Stockholm. Åklagarkammaren har Söderorts polismästardistrikt som upp- tagningsområde och är tungt belastad med många frihetsberövade. Det har varit en ständig omsättning av åklagare på kammaren. Större delen av år 2000 saknade kammaren chef. I början av år 1999 bestämdes det att fyra åklagare på kammaren skulle dela på ungdomsmålen. Hälften av DD:s ärenden var ungdomsärenden. Hennes arbetsbelastning var mycket betungande. Hon arbetade upp till 50 timmar i veckan och fick ibland ta lördagar och söndagar i anspråk för arbetet. När ett ungdomsärende kom in till kammaren, skickade kansliet en så kallad skyndsamtalslapp till polisens utredare där tidsfristerna enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare påtalades. Polisens ungdomsgrupp hade en stor arbetsbelastning och hann inte med att hålla sexveckorsfristen. Tiderna hölls någotsånär i ärenden med bara en misstänkt. Oftast avsåg ärendena emellertid flera misstänkta och flera brott. I dessa ärenden var det sällan man lyckades få utredningen klar inom sex veckor. Ungdomsåklagarna har vid flera tillfällen tagit upp arbetssituationen på ungdomsgruppen med kammarchefen. De ville också ha ett sammanträffande med chefen för distriktskriminalen, men det blev inte av eftersom ungdomsgruppen fick tillskott av två utredningsmän. DD inträdde som förundersökningsledare i det aktuella ärendet den 12 april 1999 och tog då omgående kontakt med FF. Det stod genast klart att ärendets omfattning gjorde att det inte fanns någon möjlighet att få utredningen klar inom sex veckor. Hon var väl medveten om det ansträngda arbetsläget vid ungdomsgruppen och gjorde därför inte några försök att få fram ytterligare utredningsresurser till ärendet. Hon deltog aktivt i förundersökningen och hade flera möten med utredarna. Hon hade ständiga kontakter med EE rörande olika ärenden, och de brukade då också beröra det nu aktuella ärendet. Hon diskuterade också ärendet minst varannan vecka med FF. Vid årsskiftet 1999/2000 eller därefter fick hon besked om att ärendet var under slutförande. FF lovade henne sedan att ärendet skulle slutföras före sommaren 2000. Under sommaren hade DD en kontakt angående ärendet med EE, som då var upprörd över att FF inte hade färdigställt det. Det färdiga förundersökningsprotokollet kom in till åklagarkammaren den 19 oktober 2000. DD fick i samband därmed besked om att en av de misstänkta i ärendet genom sin advokat skulle framföra en erinran i ärendet. Eftersom det inte kom någon sådan, tog hon kontakt med advokaten i november 2000. En skrivelse från advokaten kom sedan in i början av december 2000. På grund av arbetssituationen vid kammaren hade DD inte möjlighet att ta ställning i åtalsfrågan förrän den 29 mars 2001. Hon

hade många andra prioriterade ärenden, bl.a. med frihetsberövade personer, som hon också måste ta ställning till.

Ärendet remitterades därefter till Polismyndigheten i Stockholms län för upplysningar och yttrande i följande hänseenden.

- a) Hur många av ungdomsgruppens ärenden under åren 1999 - 2001 omfattades av den i 4 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare föreskrivna sexveckorsfristen?
- b) I vilka ärenden kom sexveckorsfristen att överskridas under åren 1999 - 2000 och hur lång tid uppgick dröjsmålet till i varje enskilt fall?
- c) Vad var orsaken till att tidsfristen överskreds?

Polismyndigheten kom in med ett yttrande till vilket hade fogats ett yttrande av polisintendenten och en utredning.

Av polisintendentens yttrande och den till detta fogade utredningen framgick bl.a. följande.

År 1999

Antalet anmälningar uppgick till 1 746. 316 ärenden redovisades med förundersökningsprotokoll till åklagaren. I 169 av dessa ärenden gällde bestämmelserna i 4 § LUL. Sexveckorsfristen överskreds i 36 ärenden.

112 ärenden överlämnades till åklagare för åtalsprövning. I 57 av dessa var regeln om sexveckorsfristen tillämplig. Fristen överskreds i 12 ärenden.

År 2000

Antalet anmälningar uppgick till 1 650. 394 ärenden redovisades med förundersökningsprotokoll till åklagaren. I 192 av dessa ärenden gällde bestämmelserna i 4 § LUL. Sexveckorsfristen överskreds i 49 ärenden.

166 ärenden överlämnades till åklagare för åtalsprövning. I 75 av dessa var regeln om sexveckorsfristen tillämplig. Fristen överskreds i 11 ärenden.

År 2001

Antalet anmälningar uppgick till 1 238. 248 ärenden redovisades med förundersökningsprotokoll till åklagaren. 179 ärenden överlämnades till åklagare för åtalsprövning. I 21 av dessa ärenden överskreds sexveckorsfristen.

En vanlig orsak till att sexveckorsfristen överskridits är enligt polismyndighetens utredning att misstänkta, målsägande och vittnen har varit svåra att nå eller att förmås att medverka till förhör. I andra fall har fördröjningen berott på att nya anmälningar beträffande samma misstänkta har kommit in på ett sent stadium. Vidare har väntan på protokoll från tekniska undersökning, analysbesked beträffande narkotika och andra sådana handlingar fördröjt handläggningen i ett antal ärenden. I några fall har utredningen överlämnats till åklagare för åtalsprövning inom tidsfristen men beslutet dröjt så att denna överskridits. I fråga om

åtskilliga ärenden har myndigheten emellertid inte kunnat lämna någon förklaring till att fristen inte kunnat hållas.

Polismyndigheten

Bedömning

— — —

Söderorts polismästardistrikt har bifogat en sammanställning över de ärenden där sexveckorsfristen i 4 § LUL har överskridits. Av sammanställningen framgår att det i flera fall har varit fråga om sådana undantagssituationer där det har varit absolut nödvändigt att överskrida den aktuella fristen. I de fall där sexveckorsfristen har överskridits utan att det funnits laga skäl, kan polismyndigheten inte annat än beklaga att så har skett.

Polismyndigheten anser att det är mycket viktigt att gällande bestämmelser efterlevs och myndigheten kommer ånyo att informera all personal om innebörden av 4 § LUL och om vikten av särskild skyndsamhet i förundersökningar där ungdomar är inblandade.

Myndigheten vill också peka på att åtgärder har vidtagits inom Söderorts polismästardistrikt för att komma till rätta med problemen. Under år 2001 har förundersökningsledare och ungdomsutredare tillsatts vid polismästardistriktets tre närpolisområden. Dessa personer har under året utrett ca 300 brott, vilket har inneburit att den centrala ungdomsgruppen har avlastats. Rutinerna inom gruppen har vidare ändrats för att de föreskrivna tidsfristerna skall kunna hållas. Numera redovisas ärenden till åklagaren innan ersättningsanspråk från målsäganden har inkommit. Samarbetet med åklagarna har i övrigt intensifierats och förbättrats, vilket har inneburit att fler utredningar har kunnat läggas ned i ett tidigare skede än förut. Sammantaget har polismästardistriktet uppgivit att dessa åtgärder inneburit att de tidigare problemen med att upprätthålla de föreskrivna sexveckorsfristerna i det närmaste har eliminerats.

Bedömning

En förundersökning mot den som inte har fyllt arton år skall alltid ledas av åklagaren, om den unge är skäligen misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i mer än sex månader (3 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL)). En sådan förundersökning skall bedrivas med särskild skyndsamhet. Förundersökningen skall avslutas och beslut i åtalsfrågan fattas så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke enligt 23 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken. Tidsfristen får överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter (4 § LUL).

Bestämmelsen ger således utrymme för att i undantagsfall överskrida den föreskrivna sexveckorsfristen. Detta får dock ske endast om det är absolut nödvändigt. Som exempel på sådana situationer anges i förarbetena att det är fråga om en mycket omfattande brottsutredning såsom vid ligabrottslighet med många misstänkta och ett stort antal brott som är svårutredda. Vidare nämns det fallet att man under förundersökningens gång upptäcker nya brott som den unge misstänks för eller att den unge under det att förundersökningen pågår begår nya brott. Ett annat exempel är att det är nödvändigt att genomföra tekniska undersökningar som tar lång tid. Det förhållandet att det för tillfället råder brist på utredningspersonal eller

att andra uppgifter anses böra ges företräde innebär däremot inte att fristen får överskridas. (se prop. 1994/95:12 s. 96 f.).

Det har under utredningen framkommit att ungdomsgruppen har haft stora svårigheter med att hålla den i 4 § LUL föreskrivna sexveckorsfristen. Denna har sålunda överskridits i sammanlagt 119 ärenden under åren 1999 - 2000. I ett antal fall synes det ha funnits godtagbara skäl till överskridandet. Beträffande flera ärenden har myndigheten däremot inte kunnat redovisa några sådana skäl. Det har vidare upplysts att ungdomsgruppen under två månader hösten 1999 låtit alla andra ärenden bli liggande obearbetade, inklusive ärendena med sexveckorsfrister, för att koncentrera sina resurser på ett omfattande ärende. Som nyss har nämnts innebär det förhållandet, att det för tillfället råder brist på utredningspersonal eller att andra uppgifter anses böra ges företräde, inte att sexveckorsfristen får överskridas.

I det här aktuella ärendet dröjde det nästan två år från misstankedelgivningarna till beslutet i åtalsfrågan. Det kan således konstateras att sexveckorsfristen kraftigt överskridits. LL har i sitt yttrande gett uttryck för uppfattningen att man inte i antalet förhör och förundersökningsprotokollets omfång kan finna någon förklaring till att förundersökningen tog så lång tid. Med hänsyn bl.a. till att det var fråga om en relativt omfattande utredning har jag inte grund för att påstå att det saknats godtagbara skäl att i någon mån överskrida sexveckorsfristen. En handläggningstid om närmare två år kan emellertid självfallet inte godtas.

Det övergripande ansvaret för verksamheten vid en utredningsavdelning vilar på avdelningens chef. Det ankommer således på denne att se till att verksamheten bedrivs lagenligt och effektivt. Till chefens arbetsuppgifter hör bl.a. att se till att ärendena fördelas mellan utredarna på ett lämpligt sätt samt att ombesörja att det finns väl fungerande prioriterings- och bevakningsrutiner. Det ankommer vidare på honom att informera närmast högre chef, om han gör den bedömningen att verksamheten, t.ex. på grund av underbemanning eller bristande kompetens hos utredningspersonalen, inte kan bedrivas på ett godtagbart sätt. Ytterst vilar enligt 6 § verksförordningen (1995:1322) och 1 kap. 7 § polisförordningen (1998:1558) ansvaret för verksamheten vid en polismyndighet på länspolismästaren i dennes egenskap av myndighetens chef. Enligt 7 § första stycket verksförordningen är en av de uppgifter som ankommer på myndighetschefen att se till att verksamheten bedrivs författningsenligt och effektivt.

Jag vill vidare betona det angelägna i att undersökningsledaren utövar ett aktivt förundersökningsledarskap så att handläggningen av ärendena drivs framåt med godtagbar snabbhet (jfr. 1 a § andra stycket förundersökningskungörelsen [1947:948]). I de fall där det gäller en i lag fastlagd tidsfrist för handläggningen av ett ärende måste man uppenbarligen ställa särskilt stora krav på aktivitet från undersökningsledarens sida. Enligt min mening har åklagaren i det här aktuella fallet brustit i detta hänseende. Det kan exempelvis konstateras att utredningen har legat obearbetad under långa tidsperioder utan att åklagaren synes ha reagerat på något mera påtagligt sätt. DD har som förklaring till att hon inte försökte få fram ytterligare utredningsresurser till ärendet angett att hon var medveten om det ansträngda arbetsläget vid ungdomsgruppen. En åklagare som är förunder-

sökningsledare kan emellertid inte slå sig till ro med ett sådant konstaterande. Om åklagaren inte genom egna kontakter med utredaren och gruppchefen lyckas driva ärendet framåt i enlighet med lagstiftningens krav bör han eller hon vända sig till sin kammarchef. Det ankommer sedan på denne att genom kontakter med befattningshavare vid polismyndigheten på motsvarande nivå försöka utverka att ärendet förs framåt på ett godtagbart sätt. Om inte heller detta ger något resultat får frågan föras upp till överåklagaren som sedan får ta upp den på hög nivå inom polismyndigheten, ytterst med länspolismästaren. Åklagaren kan således inte, som i det här aktuella fallet, nöja sig med att hänvisa till att ungdomsåklagarna tidigare allmänt tagit upp frågan om arbetsituationen vid ungdomsgruppen med kammarchefen. Det kan vidare noteras att förundersökningsprotokollet kom in till åklagarmyndigheten den 12 oktober 2000 och att ärendet i varje fall den 5 december 2000 var klart för beslut men att DD inte fattade beslut i åtalsfrågan förrän den 29 mars 2001, dvs. först efter nästan fyra månader. Ställt i relation till den i 4 § LUL föreskrivna sexveckorsfristen framstår detta dröjsmål, oavsett skälen därtill, som helt oacceptabelt.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att ungdomsgruppen vid Söderorts polismästardistrikt vid Polismyndigheten i Stockholm i ett ärende där sexveckorsfristen i 4 § LUL varit tillämplig utan godtagbara skäl tagit omkring ett år och fem månader på sig för att genomföra en förundersökning samt att gruppen också i ett inte obetydligt antal andra ärenden under åren 1999 - 2001 överskridit sexveckorsfristen utan att kunna redovisa några sådana skäl. Det finns därför anledning att rikta allvarlig kritik mot myndigheten. Inte heller åklagarens handläggning av ärendet har stått i överensstämmelse med det krav på skyndsamhet som föreskrivs i LUL.

Vad som i övrigt förekommit i ärendet motiverar inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.